

Karlovarský
1. Svatá studánka - Chlum sv. Máří, silný pramen, obec nechává vodu pravidelně kontrolovat
2. Svojsíkova studánka - Jáchymov, je udržovaná a voda pitná, mírně radioaktivní, příznivá pro pohybové ústrojí

Plzeňský
3. Sv. Anna - u Horažďovic, voda je využívána jako kúra příznivá pro játra, klouby a potenci, na místě stávaly lázně
4. Sv. Barbora - v Nebílověch u Plzně, voda považovaná za vhodnou na léčení ženské neplodnosti a při jaterních potížích

Jihočeský
5. Pramen sv. Eleonory - v Táboře, pramen je mírně radioaktivní, přispívá se mu příznivý vliv na kosti a klouby. Stojí u něj opravená kaplička
6. Studánka U dobré vody - v Písku, voda má velmi dobré parametry, které odpovídají kojenecké vodě

PRO ZDRAVÍ I K OSVĚŽENÍ (Výběr zajímavých studánek a pramenů)

Informace o účincích a nezávadnosti vody jsou orientační, kvalita vody se může v průběhu roku měnit a pít ji je na vlastní nebezpečí.

Ústecký
7. Studánka Panny Marie - Kostomlaty pod Milešovkou, u pramene, jehož vodu lidé pijí při střevních a zažívacích potížích, stojí rekonstruovaná kaple

8. Studánka U Čáchovy - Most, voda je oblíbená lidmi ze širokého okolí, má parametry kojenecké vody, traduje se, že se z ní „vaří skvělá káva“

Praha
9. Zázračná studánka v Lysolajích (o pramen pečují sestry Dominikánky, velmi kvalitní pitná voda je pravidelně kontrolována
10. Vojtěška v Břevnovském klášteře, pramen potoka Brusnice, kulturní památka

Středočeský
11. Studánka Roubenka - nad údolím Pláček, nedaleko obce Střehom, studánka, kam chodíval básník Fraňa Šrámek, je po rekonstrukci. Lidé věřili, že voda navrácí zrak a má zázračnou moc.
12. Pramen Pilka - u Příbrami, vydatný pramen s velmi čistou vodou, sleduje jej Český hydrometeorologický ústav

Liberecký
13. Zdislavín pramen - Jablonné v Podještědí, pramen je zasvěcen Zdislavě z Lemberka, pomáhá při kožních onemocněních
14. Frantína studánka - u Pláně pod Ještědem, v literatuře ji proslavila Karolina Světlá, voda je pitná, splňuje nároky na kojeneckou vodu

a podle pověstí navrácí zrak

Královéhradecký
15. Studánka Panny Marie Bolestné - leží nedaleko městečka Potštejn, vodu lidé pijí při onemocněních jater a při poruchách krvetvorby
16. Pramen Neratov - Neratov, Orlické hory, voda vyvěrá pod kostelem, je pitná, nezávadná a považovaná za léčivou, k poutnímu místu se váže mnoho zázračných uzdravení

Vysočina
17. Zázračná studánka - na Křemešnicku, Nový Rychnov, cyklický pramen, vyvěrající jen několik měsíců v roce, voda je lehce radioaktivní a s obsahem stříbra, má antibakteriální účinky
18. Pramen sv. Ludmily - Počátky, vydatný pramen, který je považován za nejčistší na celé Vysočině, váže se k němu legenda o zázračném uzdravení

Pardubický
19. Kokešovská (čivická) studánka - pardubický areál Kokešov. Malebné místo s mariánským sloupem, voda je pravidelně kontrolována, využívá se na žaludeční obtíže
20. Pramen Panny Marie Lurdské - u obce Končiny na Litomyšlsku. Pramen poblíž novogotické kaple má mineralizovanou vodu a je považován za léčivý

Moravskoslezský
23. Annina studánka - u Sosnové, upravený pramen pitné vody, nad kterým byla postavena kaplička
24. Boblířůvka - u Třince, navzdory názvu je její voda pitná, je osvěžující a bohatá na minerály

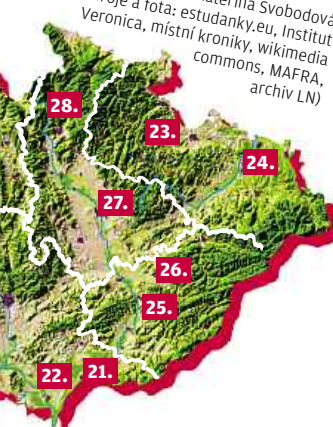
Zlínský
25. Svatá voda - Malenovice u Zlína, oblíbené starobylé poutní a výletní místo, lidé věřili v zázračnou moc vody ze studánky, měla navrácet zrak a léčit nemocné děti
26. Hostýnská vodní kaple - Sv. Hostýn, Chvalčov, významné poutní místo, k němuž se váží pověsti o zázračných schopnostech vody

Olomoucký
27. Domašovská kyselek - Domašov nad Bystřicí, po většinu roku pitná, pramen je osazen ruční pumpou
28. Vřesová studánka - úbočí Červené hory v Jeseníkách, poutní místo, voda je využívána při gynekologických a ledvinových potížích, k místu se váží pověsti o hojení ran a návratu zraku

Jihomoravský
21. Sírný pramen - Petrov, voda je vhodná k léčbě kožních onemocnění a potíží pohybového ústrojí, někomu vyhovuje i při žaludečních obtížích
22. Kohůtek - Dolní Bojanovice, voda je pravidelně kontrolována a velmi chutná, jezdí si pro ni lidé ze širokého okolí

Připravila Kateřina Svobodová (Zdroje a foto: estudanky.eu, Institut Veronica, místní kroniky, wikimedia commons, MAFRA, archiv LN)

ANITA
 BLAHOŠOVÁ
 spolupracovnice LN

Slouží jako napajedla pro živočichy, dříve byly využívány lidmi při polních a lesních pracích, nezřídka fungovaly také jako místa posvátná a poutní. Zástupy věřících se svatými obrázky dnes vystřídali neméně početní pěší výletníci a cyklisté, prameny a studánky však zůstávají i pro ně vitálním zdrojem osvěžení. Jaký je mezi nimi rozdíl? Pramenem se označuje nijak neupravený výtok vody v přírodě, lidskou činností „zkrocený“ pramínek, který je například vyzděný nebo zastřešený, se stává studánkou.

Možná některou ze studánek ve svém okolí znáte a pravidelně k ní chodíte pro vodu. Možná o některé víte z vyprávění. Nebo jste se pro studánky nadchli a rádi byste ve svém okolí ty dostupné objevili, případně některou z nich pomohli zachránit. Vaše první, i když teprve virtuální kroky by měly vést na stránky Národního registru pramenů a studánek.

Lhostejnost i sucho

Web nazvaný eStudanky.eu byl spuštěn v roce 2008 v reakci na velký zájem o tehdy již téměř deset let běžící kampaň Zachraňte studánky. Na konci roku 2019 sem bylo zaneseno téměř 11 tisíc veřejně přístupných vodních zdrojů v podobě pramenů nebo studánek a seznam se stále průběžně rozšiřuje. Zájemci si tu mohou stáhnout i příslušnou mobilní aplikaci. Výčet zdaleka není kompletní, nebudte proto zklamáni, jestli tu svou oblíbenou studánku nenajdete.

„Snad žádná studánka není známá úpl-

ně v celé republice, vždy jde o místní znalost. O studánce často vědí jen pamětníci, rodina, pár kamarádů nebo obyvatelé jedné vesnice. U poutních míst jde o znalost lidí, kteří k ní putují,“ konstatuje Michal Kulík z organizace Mladí ochránci přírody, která Národní registr pramenů a studánek provozuje.

Mnoho studánek také bez dostatečné péče v průběhu času zaniká. „Hlavní důvody zániku jsou lidská lhostejnost a absence údržby, ubývající voda v krajině a také malý zájem o přírodní vodu. Vandalové vždy byli a budou, ale naštěstí dnes nejde o velký problém. Opravdovými turisty si vody v přírodě váží a vandalismus nehrozí. Jiná situace než v přírodě bývá ve velkých, anonymních městech někde v zastrčeném koutku,“ popisuje stav studánek u nás Michal Kulík. Na rozdíl od vandalů vidí jako narůstající problém spíše zmiňovaný nedostatek

Snad žádná studánka není známá v celé republice, vždy jde o místní znalost. O studánce často vědí jen pamětníci, rodina, pár kamarádů, nebo obyvatelé jedné vesnice. U poutních míst jde o znalost u lidí, kteří k ní putují. Mnoho studánek také bez dostatečné péče zaniká.

”

Studánkologie

Dokončení ze strany I

Laboratorní rozbor podle Krejčí odráží aktuální jakost v daný okamžik a nedává trvalou záruku bezpečné jakosti vody, jak to určuje legislativa. Vodu ze studánek tedy každý pije na vlastní nebezpečí. Opakované odběry vzorků vody ve vybraných hojně využívaných studánkách provedla například Krajská hygienická stanice v Moravskoslezském kraji v roce 2012. Celkem bylo odebráno 42 vzorků z 23 studánek a z celkového počtu kontrolovaných studánek jich vyhovělo ve všech stanovovaných ukazatelích pouze sedm. Nové údaje by veřejnost měla znát už letos. „Hygienická služba Moravskoslezského kraje plánuje ověření stavu studánek a jejich kvality vody. Výsledky by měly být známy ve druhé polovině roku,“ potvrzuje Miroslava Rýparová, ředitelka odboru hygieny obecné a komunální příslušné krajské hygienické stanice.

Voda ze studánek tedy rozhodně není zaručeně pitná, konzumenty mohou snad-

no postihnout například zažívací obtíže nebo průjemová onemocnění. Jen málokterá studánka splňuje vyhlášku o pitné vodě, téměř vždy je v nějakém ze sledovaných parametrů mimo přípustný limit. Velmi také záleží na tom, v jakém prostředí se studánka nachází, okolí bývá snadno zranitelné a kvalita vody se mění také podle toho, zda hodně prší. K dalšímu zhoršení kvality vody může docházet i při plnění vody do nečistých či jinak nevhodných lahví či barelů a při následném skladování. I s tímto rizikem však má voda v mnoha studánkách pověst až zázračnou a lidé si ji jezdí nabírat do nádob až z dalekého okolí.

Zachraňte si svou studánku

Bez studánek by krajina byla chudší. Chcete-li obnovit nějakou dávno zapomenutou, nezbyvá než pátrat ve starých mapách, archivech či ve vyprávění pamětníků. Zdroj vody je ale možné najít i průzkumem krajiny. „Nejlépe je začít studiem mapy, tam vytipovat vhodná místa.

VODA Z BÁJÍ A LEGEND

Voda ve studánkách bývala často opředená legendami a mýty, uzdravovala a léčila. Pojilo se k ní mnoho lidových zvyků, nadpřirozených bytostí, kouzel a zázraků. Zájemcům o kulturní souvislosti je určena loni vydaná publikace Petra Kovaříka s názvem Naše studánky, pověsti, legendy, místopis. Průvodce po vybraných vodních zdrojích inspirovuje k návštěvě tisícovky studánek po celé republice. Jde již o druhou knihu zmíněného autora, který se studánkám věnuje již tři desetiletí let. Nejen pro zájemce o českou historii vybíráme z publikace pět studánek spojených s význačnými osobnostmi našich bajných i skutečných dějin:

Libušín pramen (Libušín, okres Kladno): Kosmova kronika tomuto místu připisuje věštbu o městě, jehož sláva se bude hvězd dotýkat, na Vyšehrad ji legendy přemístily až o 200 let později. Studánka leží v místě, kde bylo archeology prokázáno osídlení již v 6. století, pověst tedy může mít i pradávny pohanský základ. Ke studánce vede naučná stezka Hradiště Libušín.
Cyrlíka (Čeladná, okres Frýdek-Místek): nachází se na horním konci obce Čeladná,

vody v krajině. „Z celé republiky nám docházejí zprávy o historických pramenech a studánkách, které najednou vyschly. Naštěstí se poslední roky jedná asi tak o deset až patnáct zdrojů. Ale přesto, situace se horší,“ dodává.

Komu patří studánka?

Aby studánky mohly poskytovat vláhu a osvěžení, je třeba o ně pravidelně pečovat. Povětšinou patří majitelům pozemku, na kterém se nachází. Výjimku tvoří situace, kdy jde o stavbu, kterou vlastní někdo jiný, nebo pokud zde existuje věčné břemeno či jiné právo k pozemku někomu jinému. Je-li studánka veřejně přístupná, vodu z ní je možné šetrně odebrat.

„Pokud se jedná o vodu již vystoupeňnou z podzemí na povrch pozemku, a tedy povrchovou vodu, lze ji odebrat pro vlastní potřebu, například do lahve či kýble. Podmínkou je, že nebude k odbě-

ru použito technické zařízení, třeba čerpadlo, na to už je třeba povolení k odběru. A samozřejmě podmínkou tohoto tzv. obecného nakládání je, že jim nedojde ke znehodnocení vod a jejich znečištění, na to je třeba dávat pozor,“ upozorňuje Zdeněk Horáček, advokát z advokátní kanceláře Deloitte Legal. O takto veřejně přístupné studánky se pak nejčastěji starají obce, nejrůznější sdružení, dobrovolníci, ale také například orgány chráněných území, na kterých se studánky vyskytují. Tak je tomu například v Krkonošském národním parku, kde mají v péči několik desítek studánek. „Studánky máme a staráme se o ně. Slouží jak živačkám, tak procházejícím turistům k osvěžení, opláchnutí nebo ochlazení. Tím je ale myšleno, že nikoho nenabádáme, aby z nich pil. Nezaručujeme kvalitu vody, to prostě ani nelze,“ konstatuje Radek Drahný, mluvčí Správy Krkonošského národního parku. Tím otvírá zásadní otázku: je voda ve studánkách pitná?

Na kávu je nejlepší

Informací o kvalitě vody v jednotlivých studánkách je málo, rozборы bývají zpracovány jen nárazově. Pod státní zdravotní dozor, tedy pod kontrolní činnost hygienické služby, studánky nespádají. Nejde totiž o zdroj pitné vody, které musí splňovat závazné požadavky. To uvádí i tisková mluvčí Krajské hygienické stanice Královéhradeckého kraje Veronika Krejčí: „Zákonnou povinnost sledovat a zabezpečovat kvalitu vody ve studánkách nemá nikdo, pokud se nejedná o stavebně upravené prameny vývěry minerálních vod nebo zdroj veřejného zásobování. Pokud se někde provádějí občasně kontrolní odběry vzorků vod i třeba akreditovanou laboratoří, pak je to dobrovolná aktivita.“

Pokračování na straně II

Geolog by začal u speciálních geologických map, ale laikům musí stačit co nejpodrobnější mapa terénu. A pak je třeba vyrazit do přírody a prolézat každou proláčku nebo roklí. V terénu lze narazit na svažité podmáčená místa a to bývá ono. Společat jen na vegetaci je ošidné (to samozřejmě neplatí pro botaniky), kořeny totiž mnohdy sahají velmi hluboko,“ doporučuje Michal Kulík. Oživit pramen či vybudovat studánku v terénu je pak možné po dohodě s majitelem pozemku. Základní práce jsou jednoduché, je vhodné provést základní úklid v okolí, vyčistit hladinu od spadlého listí a nepořádku, což zvládně opravdu každý. V případě stavby je navíc třeba vyřídít i příslušné stavební povolení.

Je možné, že o zanedbané studánce ve svém okolí víte nebo jste slyšeli vyprávění pamětníků, ale říkáte si, zda má cenu se snažit o její zvelebení, případně se obávat, abyste nenadělali více škody než užitek. Odpověď nabízí webová stránka eStudanky.eu: „Ano, někdy výsledky nejsou příliš přesvědčivé, ale jsou takové, jaké mají pečovatelské schopnosti a možnosti. Cílem totiž není „exkluzivní studánka“, tedy kamenná stavba s povahovým chodníkem, ale aktivizování lidí, jejich zapojení a posilování vztahu k přírodě i k místu.“